

<https://doi.org/10.26565/2218-2470-2025-15-01>

УДК 364.334.3-053.6

Артюх Ірина Валеріївна

студентка 1 курсу магістратури
факультету педагогіки, психології, соціальної
роботи та мистецтв, спеціальності
I10 «Соціальна робота та консультування»,
освітньої програми «Соціальна робота.
Управління соціальним закладом»,
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
irina.kravchen.ko1889@gmail.com,
<https://orcid.org/0009-0007-5312-2350>

Лісовець Олег Васильович

доктор педагогічних наук, професор,
проректор з наукової роботи та інноваційної діяльності
Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
lisovets.ov@ndu.edu.ua,
<https://orcid.org/0000-0002-4641-3121>

СИСТЕМА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ БЕЗРОБІТНОГО НАСЕЛЕННЯ ЯК СКЛАДОВА СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

У статті проаналізовано систему соціального захисту безробітного населення як складову соціальної політики територіальної громади на прикладі Носівської міської територіальної громади Чернігівської області. В умовах соціально-економічних викликів, спричинених військовими діями, міграційними процесами та трансформацією ринку праці, особливої актуальності набуває питання ефективного функціонування місцевих систем підтримки безробітних. Метою дослідження є з'ясування організаційно-правових засад соціального захисту безробітних громадян, оцінка ефективності діяльності місцевих органів влади та центрів зайнятості, а також визначення шляхів удосконалення соціальної політики громади у цій сфері.

Результати дослідження показали, що у Носівській громаді діє комплексна система підтримки безробітних, яка включає надання матеріальної допомоги, послуг з професійного навчання, перекваліфікації та працевлаштування. Водночас виявлено низку проблем, зокрема недостатню інтеграцію місцевих програм зайнятості з регіональними ініціативами, обмежене фінансування та недостатнє використання цифрових сервісів у роботі з громадянами. Запропоновано напрями підвищення

Як цитувати: Артюх І. В., Лісовець О.В. Система соціального захисту безробітного населення як складова соціальної політики територіальної громади // SOCIOPOSTIR: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи. 2025, № 15. С. 6–13. <https://doi.org/10.26565/2218-2470-2025-15-01>

In cites: Artiukh I., Lisovets O. (2025). The system of social protection of the unemployed population as a component of the social policy of a territorial community. *SOCIOPOSTIR: the interdisciplinary online collection of scientific works on sociology and social work*, 15, 6-13. <https://doi.org/10.26565/2218-2470-2025-15-01> [in Ukrainian].

© Артюх І.В., Лісовець О.В., 2025

 [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

ефективності системи соціального захисту безробітних, серед яких — розширення партнерства з роботодавцями, впровадження електронних платформ зайнятості, розвиток соціального підприємництва та активізація молодіжних програм працевлаштування.

Ефективна система соціального захисту безробітних на рівні територіальної громади є важливою передумовою підвищення соціальної стабільності, зниження рівня безробіття та забезпечення сталого розвитку регіону. Для Носівської міської територіальної громади стратегічним завданням залишається формування гнучкої, орієнтованої на потреби людини системи соціальної політики, заснованої на принципах партнерства, прозорості та цифрової інноваційності.

Ключові слова: *соціальний захист, безробіття, територіальна громада, соціальна політика, зайнятість, центр зайнятості, цифрові сервіси, соціальне партнерство.*

Актуальність дослідження. У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій, зумовлених військовими діями, внутрішньою міграцією, децентралізацією влади та цифровізацією публічного управління, питання забезпечення соціального захисту безробітного населення набуває особливого значення. Безробіття є не лише економічною, а й соціальною проблемою, що безпосередньо впливає на рівень життя населення, соціальну стабільність та розвиток територіальних громад.

На рівні територіальних громад саме місцеві органи влади стають ключовими суб'єктами реалізації соціальної політики, оскільки вони найближчі до громадян і мають реальні можливості для оперативного реагування на виклики ринку праці. Від ефективності їхньої діяльності залежить рівень зайнятості, соціальної інтеграції та добробуту населення.

Носівська міська територіальна громада Чернігівської області, як і багато інших громад України, стикається з низкою соціальних викликів: скороченням робочих місць, трудовою міграцією, обмеженими фінансовими ресурсами, низьким рівнем цифровізації управлінських процесів. У таких умовах особливо важливим є формування дієвої системи соціального захисту безробітних, яка поєднуватиме соціальну підтримку, професійну адаптацію та активізацію зайнятості.

Дослідження цього питання має наукове та практичне значення, оскільки дозволяє виявити ефективні механізми реалізації соціальної політики на місцевому рівні, визначити оптимальні підходи до організації соціального захисту безробітних, удосконалити взаємодію між органами місцевого самоврядування, центрами зайнятості, роботодавцями та громадськими організаціями. Тож актуальність теми зумовлена необхідністю пошуку сучасних, ефективних і стійких форм соціального захисту безробітного населення, здатних забезпечити соціальну справедливість, підвищення рівня зайнятості та розвиток людського потенціалу територіальних громад у контексті соціально-економічного відновлення України.

Ступінь розробленості проблематики. Проблема соціального захисту безробітного населення є важливим напрямом сучасних соціально-економічних досліджень, оскільки вона безпосередньо впливає на рівень життя, соціальну стабільність та розвиток територіальних громад. У наукових працях О.Гришної, Е. Лібанової, Л. Черенко розкрито сутність соціального захисту, його нормативно-правові основи та напрями вдосконалення. Разом із тим, більшість робіт акцентує увагу на державному рівні реалізації соціальної політики, тоді як питання ефективності

системи соціального захисту безробітних у межах територіальних громад, зокрема в умовах децентралізації, залишаються недостатньо вивченими. Це визначає потребу у подальшому дослідженні даної проблематики на прикладі конкретних громад, таких як Носівська міська територіальна громада.

Метою статті є з'ясування організаційно-правових засад соціального захисту безробітних громадян та оцінка ефективності функціонування системи соціального захисту безробітного населення як складової соціальної політики Носівської міської територіальної громади; а також визначення основних напрямів її удосконалення в умовах децентралізації, соціально-економічної нестабільності та трансформації ринку праці.

Виклад основного матеріалу. Система соціального захисту безробітного населення є однією з ключових складових соціальної політики держави та територіальних громад, оскільки спрямована на забезпечення мінімального рівня соціальної безпеки громадян, які втратили роботу або тимчасово не мають можливості працевлаштування. В Україні ця система базується на положеннях Закону України «Про зайнятість населення»[8] та Закону «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття»[7]. У контексті сучасних соціально-економічних викликів, зокрема наслідків воєнних дій, внутрішньої міграції, структурних змін на ринку праці, ефективність реалізації політики соціального захисту безробітних значною мірою залежить від організації цієї системи на рівні територіальних громад[2].

Наукові дослідження свідчать, що безробіття є не лише економічною, але й соціальною проблемою, яка впливає на психологічний стан людини, рівень життя сім'ї та соціальну стабільність у громаді. Як зазначає В. Гапочка у статті «Соціальний захист безробітних: реалії сьогодення», ефективна система соціального захисту безробітних має не лише забезпечувати виплати допомоги, а й стимулювати активну участь осіб у процесі працевлаштування, сприяти їхній перекваліфікації та соціальній адаптації[4]. Подібну позицію висловлює й О. Грішнова[5], яка наголошує, що сучасна політика зайнятості повинна мати комплексний характер і поєднувати економічні, правові та освітні інструменти впливу на ринок праці.

У межах державної політики соціального захисту безробітних важливу роль відіграють місцеві органи влади, які через процес децентралізації отримали розширені повноваження у сфері соціального забезпечення населення. Саме на рівні територіальних громад формується практична реалізація політики зайнятості, що передбачає не лише виплату допомоги, а й створення умов для професійного навчання, перепідготовки, залучення до тимчасових робіт і підтримки роботодавців. У цьому контексті показовими є дослідження, проведені у межах статті «Проблема безробіття у сільській місцевості: вплив реформи децентралізації», де підкреслюється, що децентралізація сприяє підвищенню ефективності місцевої політики зайнятості завдяки зростанню автономії громад у прийнятті управлінських рішень[9].

Носівська міська територіальна громада є типовим прикладом місцевого утворення, яке здійснює соціальну політику в умовах обмежених фінансових та людських ресурсів. Громада налічує близько 20 тисяч жителів, серед яких певна частка – це працездатне населення, що стикається з проблемами безробіття, низької заробітної плати та трудової міграції. За даними Чернігівського обласного центру зайнятості, рівень безробіття у регіоні у 2024 році залишався стабільно високим, що пов'язано з відтоком працездатного населення, руйнуванням частини інфраструктури та скороченням виробництва. Відтак питання підтримки безробітних у таких громадах

має не лише соціальний, але й стратегічний вимір, адже воно безпосередньо впливає на економічну стійкість регіону[6].

Система соціального захисту безробітних у Носівській громаді реалізується через співпрацю місцевої влади, центру зайнятості та роботодавців. Вона включає надання допомоги по безробіттю, фінансованої через Фонд загальнообов'язкового державного соціального страхування, сприяння у працевлаштуванні, професійне навчання та перепідготовку. Одним із ефективних інструментів є організація громадських робіт, що дозволяє тимчасово зайняти безробітних осіб, забезпечити їх певним доходом і залучити до суспільно корисної діяльності. За інформацією Носівського відділення Чернігівського обласного центру зайнятості, у 2023 році такі роботи охопили близько 80 осіб, що дозволило частково зменшити рівень зареєстрованого безробіття[6].

Водночас, за результатами аналізу місцевих звітів, виявлено низку проблем, які знижують ефективність соціального захисту безробітних. По-перше, у структурі ринку праці громади переважають вакансії низької кваліфікації з мінімальною оплатою праці, що не стимулює безробітних до працевлаштування. По-друге, спостерігається недостатня поінформованість населення щодо програм підтримки, особливо серед сільських мешканців. По-третє, громада має обмежені фінансові можливості для самостійного фінансування додаткових соціальних ініціатив, таких як локальні програми перекваліфікації чи гранти для самозайнятості. Крім того, цифровізація процесів соціального захисту перебуває на початковому етапі, що ускладнює комунікацію між службами та громадянами [3].

Такі науковці, як Е. Лібанова [9], Л. Черенько [10], С. Сірий [11] наголошують, що ефективність соціального захисту безробітних залежить не лише від обсягу фінансових ресурсів, а й від здатності громади інтегрувати соціальні, освітні та економічні інструменти у єдину стратегію розвитку. Для Носівської громади перспективним напрямом може стати розвиток соціального підприємництва, що дозволить створювати робочі місця і водночас забезпечувати соціальний ефект. Також важливим є розширення співпраці з роботодавцями, зокрема через механізми компенсації єдиного соціального внеску за працевлаштування зареєстрованих безробітних або створення навчально-виробничих центрів при місцевих підприємствах[1].

Враховуючи сучасні тенденції, ефективна система соціального захисту безробітних повинна базуватись на принципах комплексності, адресності, децентралізації та цифрової інтеграції. Сучасна європейська практика передбачає активну політику зайнятості, у межах якої підтримка безробітних поєднується з мотиваційними програмами професійного розвитку. Саме такий підхід має бути імплементований і на рівні українських громад, зокрема Носівської, що дозволить забезпечити стійкість системи соціального захисту навіть за умов економічної нестабільності.

Отже, система соціального захисту безробітного населення у територіальній громаді є не лише механізмом соціальної підтримки, але й важливим елементом місцевого розвитку. Для Носівської громади пріоритетними напрямками подальшої роботи мають стати модернізація механізмів взаємодії між владою, службою зайнятості та бізнесом, активізація програм перекваліфікації та професійного навчання, залучення молоді та внутрішньо переміщених осіб до трудової діяльності, а також створення умов для розвитку самозайнятості. Реалізація цих заходів сприятиме не лише зменшенню

рівня безробіття, але й підвищенню соціальної стабільності та економічної спроможності громади, що є важливим чинником сталого розвитку регіону

Висновки. Система соціального захисту безробітного населення є важливою складовою соціальної політики територіальних громад, адже саме на місцевому рівні відбувається реалізація державних програм підтримки населення та регулювання ринку праці. Аналіз функціонування соціального захисту у Носівській міській територіальній громаді показав, що, попри обмежені фінансові ресурси, громада здійснює низку заходів, спрямованих на зменшення рівня безробіття, зокрема через організацію громадських робіт, сприяння працевлаштуванню та професійну перепідготовку населення. Разом із тим, виявлено низку системних проблем, які стримують ефективність соціальної політики на місцевому рівні: недостатній рівень фінансування, обмежені можливості цифровізації соціальних послуг, низьку поінформованість населення про доступні програми, а також переважання низькокваліфікованих вакансій на місцевому ринку праці. Ці чинники зумовлюють потребу у вдосконаленні механізмів управління соціальним захистом безробітних через підвищення інституційної спроможності громади, розвиток партнерства з роботодавцями, розширення можливостей професійного навчання та активізацію програм самозайнятості.

Перспективним напрямом подальшого розвитку системи соціального захисту є впровадження цифрових сервісів для обліку безробітних і надання соціальних послуг онлайн, а також формування комплексних програм підтримки на рівні громади, що поєднують соціальні, економічні та освітні компоненти. Важливим завданням стає формування нової моделі взаємодії між місцевою владою, центром зайнятості, освітніми закладами та бізнесом з метою створення гнучкої системи підтримки населення в умовах нестабільного ринку праці.

Отже, соціальний захист безробітного населення у територіальних громадах, зокрема в Носівській, має розвиватися у напрямі інтеграції державної та місцевої політики, підвищення адресності допомоги, стимулювання активної зайнятості й створення умов для сталого економічного розвитку громади. Такий підхід дозволить забезпечити не лише соціальну підтримку громадян, але й їхню економічну самодостатність та соціальну включеність.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Horishna N., Kolesnyk O., Naumova N., Holovach O. Are Future Social Workers of Bachelor Degree Ready to Provide Integrated Social Services in the Territorial Community in Ukraine. *Social Work and Education*. 2019. Vol. 6(3). P. 284–295. URL: <https://journals.uran.ua/swe/article/view/175625>.
2. Obrizan M. Poverty, Unemployment and Displacement in Ukraine: three months into the war. *ArXiv preprint*. 2022. URL: <https://arxiv.org/abs/2211.05628>.
3. Бондар М. Соціальне забезпечення в територіальних громадах. *Економіка і суспільство: збірник наукових праць*. 2021. № 4. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/916/878>.
4. Гапочка В. Соціальний захист безробітних: реалії сьогодення. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2023. № 5. URL: <https://www.dy.nayka.com.ua>.
5. Грішнова О. А. Соціальний захист населення: сучасні виклики та напрями модернізації. *Соціально-трудові відносини: теорія і практика*. 2021. №2(44). С. 17–26.
6. Дані Чернігівського обласного центру зайнятості. *Офіційний сайт Державного центру зайнятості України*. URL: <https://www.dcz.gov.ua>

7. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття: Закон України від 2 березня 2000 р. № 1533-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2000. № 22. Ст. 171.

8. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 24. Ст. 243.

9. Лібанова Е. М. Соціальна політика в умовах воєнного стану: проблеми та шляхи подолання. *Демографія та соціальна економіка*. 2022. № 1. С. 5–14.

10. Семів Л. К., Черенько Л. М. Розвиток системи соціального захисту в Україні у контексті європейського вибору. *Econotić Annals-XXI*. 2021. №190(5–6). С. 60–65.

11. Сірий С. І. Соціально-економічні наслідки безробіття населення регіонів України. *Економічний вісник університету*. 2020. № 47. С. 101–107.

12. Шевченко Н.О., Носулько Б.В. Соціальний захист населення в умовах реформування місцевого самоврядування. *Public Administration and Regional Development*. 2019. №5. С. 622-644. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/147/112/>.

Стаття надійшла до редакції 02.11.2025.

Стаття рекомендована до друку 17.12.2025.

Стаття опублікована онлайн 30.12.2025.

Artiukh Iryna

1st year master's student

Faculty of Pedagogy, Psychology, Social Work and Arts,

Specialty I10 "Social Work and Counseling",

Educational program "Social Work

Management of a Social Institution",

Nizhyn State University named after Mykola Gogol,

irina.kravchenko1889@gmail.com,

<https://orcid.org/0009-0007-5312-2350>

Lisovets Oleg

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,

Vice-Rector для Research and Innovation

Nizhyn State University named after Mykola Gogol

lisovets.ov@ndu.edu.ua,

<https://orcid.org/0000-0002-4641-3121>

THE SYSTEM OF SOCIAL PROTECTION OF THE UNEMPLOYED POPULATION AS A COMPONENT OF THE SOCIAL POLICY OF A TERRITORIAL COMMUNITY

The article examines the system of social protection for the unemployed population as a component of the social policy of a territorial community, using the example of the Nosivka Urban Territorial Community of Chernihiv Oblast, Ukraine. In the context of socio-economic challenges caused by military actions, migration processes, and labour-market transformation, the issue of effective functioning of local support systems for the unemployed becomes particularly relevant. The aim of the research is to analyse the organisational and legal foundations of social protection for unemployed citizens, assess the effectiveness of the activities of local authorities and employment centres, and determine ways to improve the community's social policy in this sphere.

The results of the study showed that in Nosivka community there operates a comprehensive system of support for the unemployed, which includes provision of financial assistance, services in professional training, re-qualification, and employment. At the same time, a number of problems were identified, in particular insufficient integration of local employment programmes with regional initiatives, limited funding, and inadequate use of digital services in work with citizens. The following directions for improving the efficiency of the system of social protection for the unemployed were proposed — expanding partnerships with employers, implementation of electronic employment platforms, development of social entrepreneurship, and activation of youth employment programmes.

An effective system of social protection for the unemployed at the level of a territorial community is an important prerequisite for enhancing social stability, reducing unemployment levels, and ensuring the sustainable development of the region. For the Nosivka Urban Territorial Community the strategic task remains the creation of a flexible, person-oriented social policy system, based on the principles of partnership, transparency, and digital innovation.

Key words: *social protection, unemployment, territorial community, social policy, employment, employment centre, digital services, social partnership.*

REFERENCES

1. Horishna N., Kolesnyk O., Naumova N., Holovach O. Are Future Social Workers of Bachelor Degree Ready to Provide Integrated Social Services in the Territorial Community in Ukraine. *Social Work and Education*. 2019. Vol. 6(3). P. 284–295. URL: <https://journals.uran.ua/swe/article/view/175625> [in Ukrainian].
2. Obrizan M. Poverty, Unemployment and Displacement in Ukraine: three months into the war. *ArXiv preprint*. 2022. URL: <https://arxiv.org/abs/2211.05628> [in Ukrainian].

3. Bondar M. Social Provision in Territorial Communities. *Economy and Society: A Collection of Scientific Papers*. 2021. № 4. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/916/878> [in Ukrainian].
4. Hapochka V. Social Protection of the Unemployed: Realities of Today. *State Governance: Improvement and Development*. 2023. № 5. URL: <https://www.dy.nayka.com.ua> [in Ukrainian].
5. Hryshnova O. A. Social Protection of the Population: Contemporary Challenges and Directions of Modernisation. *Social-Labour Relations: Theory and Practice*. 2021. №2(44). С. 17–26.
6. Data of the Chernihiv Regional Employment Center. Official website of the State Employment Center of Ukraine. URL: <https://www.dcz.gov.ua> [in Ukrainian].
7. Law of Ukraine “On Compulsory State Social Insurance in Case of Unemployment” dated 2 March 2000 № 1533-III. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2000. № 22. Ст. 171 [in Ukrainian].
8. Law of Ukraine “On Employment of the Population” dated 5 July 2012 No. 5067-VI. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2013. № 24. Ст. 243 [in Ukrainian].
9. Libanova E. M. Social Policy under Martial Law Conditions: Problems and Paths of Overcoming. *Demography and Social Economy*. 2022. № 1. С. 5–14 [in Ukrainian].
10. Semiv L. K., Cherenko L. M. Development of the Social Protection System in Ukraine in the Context of the European Choice. *Economic Annals-XXI*. 2021. №190(5–6). С. 60–65 [in Ukrainian].
11. Siry S. I. Socio-economic Consequences of Unemployment of the Population of the Regions of Ukraine. *Economic Bulletin of the University*. 2020. № 47. С. 101–107 [in Ukrainian].
12. Shevchenko N.O., Nosul’ko B.V. Social Protection of the Population in the Conditions of Local Self-Government Reform. *Public Administration and Regional Development*. 2019. №5. С.622 644. URL: <https://pard.mk.ua/index.php/journal/article/download/147/112/> [in Ukrainian].

The article was received by the editors 02.11.2025.
The article is recommended for printing 17.12.2025.
The article published on-line 30.12.2025.